
DELOSKA DEKLARACIJA*

Ovde u Delosu, pre pet godina, rekli smo: „Grad je kroz istoriju uvek bio kolevka ljudske civilizacije i napretka. Danas se grad nalazi u središtu najdublje i najobuhvatnije revolucije koja je ikada zahvatila čovečanstvo”. Našu izjavu završili smo sledećim stavom: „Mi smo građani svetskog grada, zastrašeni njegovim besomučnim širenjem, i naša briga i obaveza je samo čovek”.

Danas je nevolja sa kojom smo se tada suočili još veća i jasnija, i deo je opštih svetskih problema kao što su: traženje takvog svetskog poretka kojim bi se, isključio rat, potrebe da se zaustavi eksplozija stanovništva, obezbeđenje hrane kako bi se sprečilo gladovanje, zaustavljanje zagađenja sredine preduzimanjem mera u cilju smanjenja nesklada između mogućnosti i želja koje postoje u mnogim zemljama sveta.

U roku od trideset godina stanovništvo će se više nego udvostručiti i dostići će oko sedam milijardi. Polovini će biti manje od dvadeset i pet godina. Ako se nastave sadašnje tendencije, polovina svetskog stanovništva, koje danas živi u gradovima, povećaće se do tri četvrtine ukupnog stanovništva. Ukoliko se ne preduzmu neodložni i dalekosežni koraci, gradovi sveta — mali i veliki, drevni i moderni — biće potpuno nepripremljeni da ih prime. Moraćemo da izgradimo oko dva puta više novih stanova no što je čovek izgradio od početka istorije. Čak iako se preduzme neodložna i uspešna akcija koja bi zaustavila eksploziju stanovništva i ublažila doseljavanje u gradove, zadaci su ogromni.

Ove tendencije nisu više briga samo eksperata i planera. Još dok se nauka o ljudskim naseljima — ekistika — razvijala, društvena javnost je reagovala na stanje naših gradova organizujući ulične neredе, napade na univerzitete, sa neumitnim zahtevima za promenom. Način na koji projektujemo i gradimo, upravljamo i širimo svoja naselja je od presudnog uticaja na

*) Nastala na međunarodnom skupu posvećenom temi *Čovek i njegova naselja*, Delos, 1968.

to kako ljudska civilizacija može da preživi i razvija se. I dok preti katastrofa, ovo novo saznanje uliva nam nadu.

Neki od nas još su pod svežim utiskom bunтовnih zahteva za promenama u Parizu, Njujorku, Tokiju. Sada smo svesni da je planiranje ljudskih naselja u suštini politički proces.

Pokušaji da se bilo koji aspekt odvoji od politike, samo daju političko obeležje tom sektoru. Umesto odvajanja planera i stručnjaka od javnosti, potrebno je da se istovremeno uključe političari i narod, planeri i graditelji i oni za koje se planira i gradi, oni koji uče kako da planiraju i oni koji uče od njih; narodi razvijenih zemalja i narodi zemalja u razvoju; glasni i tihi: oni za koje, koji i sa kojima se moraju raditi planovi ljudskih naselja.

Pre pet godina postavili smo niz ciljeva:

- a. ustanoviti novu disciplinu o ljudskim naseljima.
- b. okupiti specijaliste drugih bitnih disciplina da zajedno rade na projektima u ovoj oblasti.
- c. započeti osnovno istraživanje najdalekosežnijeg karaktera.
- d. razraditi nove metode obučavanja ljudi koji su u stanju da preuzmu vođstvo i odgovornost u oblasti sprovođenja.
- e. privući najbolje mlade umove u ovu novu oblast istraživanja, razvoja i primene.

Svi ovi ciljevi su suštinski za nauku o ljudskim naseljima. Neki od njih delimično su ostvareni. Tamo gde je interesovanje studenata bilo slabo, danas je veliko i studenti preopterećuju svoje nastavnike. Ali ako treba da stvorimo osnovna sredstva, koja bi zadovoljila čovjekovu potrebu da sebi sagradi odgovarajuće obitavalište, potrebno nam je mnogo više naučnog napora; mnogo više institucija za obučavanje i prenošenje informacija, kao i za istraživanje ljudskog ponašanja koje je isto toliko ozbiljno koliko i istraživanje fizičke sredine.

Ali danas je uključeno daleko više faktora. Stanje ljudskih naselja i sudbina onih koji žive u njima postali su preka briga vlada i političara, zakona i univerziteta; stalna tema sredstava masovnih komunikacija; tema koja odzvanja u svakom delu zemljine kugle. Sada shvatamo da se procesu kojim se nadamo da ćemo postići ciljeve, mora posvetiti mnogo više pažnje. Znamo da korisna saznanja možemo steći iz procesa biološkog razvitka i evolucije.

Moramo ustanoviti takve kulturne sisteme da se u njih uklape stalne promene živog društvenog organizma. Linearno planiranje mora se zameniti sistemima povratne sprege. Umesto planiranja za, moramo primeniti planiranje sa.

Umesto da se ograničimo na ciljeve koji su vezani samo za sadašnjost, moramo uzeti u obzir buduće procese.

Umesto projekata gradova koji čoveka sputavaju i oštećuju, moramo pružiti sisteme koji daju slobodu izbora. Umesto fizičkih planova koji ograničavaju, moramo ponuditi planove koji mogu osloboditi ljude, formirati nove državne i društvene institucije koje će omogućiti svima-rođenim u gradu, došljacima i još nerođenoj deci — da se koriste tom slobodom.

Ali, takođe, moramo uvideti da se u oblasti građevinarstva moraju svakodnevno donositi hiljade nepovezanih odluka koje će duboko uticati na budućnost. Građićemo i moramo graditi: puteve i mostove, luke i aerodrome, stotine varoši, milionske gradove. Izgradnja za ljudska bića i ljudski život ne sme nikada stati. U srži problema su sukobljavanje i razmena mišljenja onih koji se bave fizičkom strukturom i onih koji se staraju o čoveku.

Autogenerativni sistemi u kojima se ciljevi iznova definišu kao deo procesa njihovog ostvarivanja — nastaju, i saglasni su i predstavljaju ispunjenje svetskih zahteva za većim učešćem u telima koja donose odluke, uz učešće kako privilegovanih tako i onih koji su isključeni zbog rase, klasnog pripadništva, nedostatka obrazovanja, izolovanosti ili siromaštva; kako onih čiji se glas čuje tako i onih koji ćutke trpe. Moraju se stvoriti uslovi da se podstakne i osnaži vodeća inicijativa u grupama koje se ranije nisu javljale. Uporedo sa zahtevima da učestvuju isključeni i da budu zastupljeni oni čiji se glas slabo čuje, shvatilo se da uključenje svih ovih grupa predstavlja samu bit procesa planiranja. Ljudska naselja neophodno je graditi uz neprestano učešće i proveravanje u životu od strane onih koji staju u njima i čine ih onakvim kakva su.

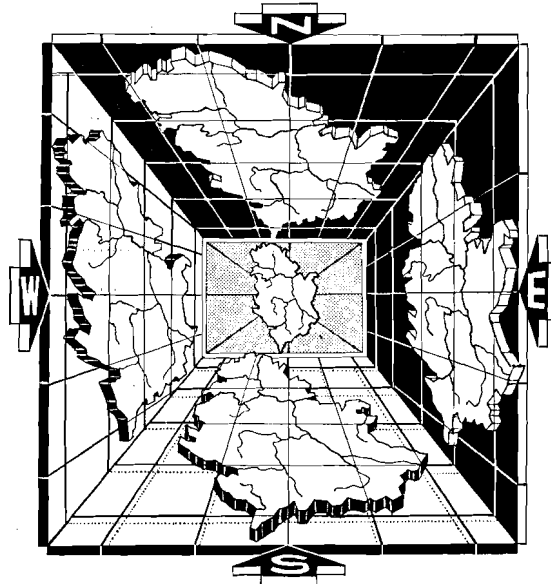
Pobune omladine širom sveta ukazale su na još jednu dimenziju našeg problema — vremensku dimenziju. Studenti koji bi tek kroz nekoliko godina uzeli aktivno učešće, zahtevaju da to bude odmah. S obzirom na sve brže odvajanje društvenih promena, oni zahtevaju da se uloge nastavnika i učenika menjaaju i da se zadatku prenošenja poznatog mora dodati zajedničko traganje za nepoznatim. Način rada naših univerziteta i drugih institucija za istra-

DELOŠKA DEKLARACIJA

živanje i razvoj mora se korenito izmeniti. Novi način rada mora uključiti studente kao učesnike u procesu otkrivanja, a i sam univerzitet kao punopravnog učesnika koji saraduje sa ostalim institucijama u okviru svoje društvene zajednice, nacije i sveta. Glavnu ulogu ne mogu više imati samo oni koji daju odgovore; moraju se uključiti i oni koji postavljaju pitanja.

Pre pet godina broj onih koji su se bavili problemima ljudskih naselja bio je znatno manji i svet gotovo da nije bio svestan koliko je hitno potrebno planiranje budućih čovekovih naselja. Danas su se naši vidici proširili, naše znanje o tome što ne znamo mnogo je veće; naše bolje razumevanje bitnosti takvog učešća je odgovor na nadolazeću plimu zahteva za učešćem u odlučivanju. Još smo više zabrinuti za budućnost. Ali zato mnogo više znamo o potrebama sadašnjosti, o potrebi da se organizuju procesi razvojne promene, tako da se oživotvore i stvore ljudske vrednosti kojima težimo.

(Prevod sa engleskog: BORIS HLEBEC)

STANOVIŠTE — TAČKA POSMATRANJA —